

DOI: 10.34015/2523-4552.2025.4.23
УДК 343.1

*Нагорний П. В.,
аспірант Пенітенціарної Академії
України
ORCID : 0009-0002-1310-3570*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У статті здійснено комплексний науково-правовий аналіз проблем функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах дії воєнного стану в Україні. Досліджено чинне законодавство України, зокрема Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», а також доктринальні підходи, висвітлені у працях вітчизняних науковців.

Визначено основні проблеми нормативно-правового, організаційного, діяльнісного, суб'єктного та інформаційного характеру, що загострилися внаслідок збройної агресії та функціонування правової системи в особливому правовому режимі воєнного стану. Окреслено основні проблеми функціонування досліджуваного інституту та запропоновано напрями вдосконалення законодавства і практики застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, з урахуванням пріоритету захисту їхнього життя та здоров'я, власності, а також створення підґрунтя для належного відправлення правосуддя в умовах воєнного часу.

Ключові слова: кримінальне провадження, воєнний стан, адаптація кримінального процесуального законодавства, диференціація кримінальної процесуальної форми, учасники кримінального провадження, безпека учасників кримінального провадження.

Постановка проблеми. Захист життя і здоров'я, житла та майна учасників кримінального провадження шляхом застосування передбачених законом заходів забезпечення їхньої безпеки та формування на цій основі передумов для ефективного здійснення правосуддя є однією з важливих процесуальних гарантій реалізації завдань кримінального провадження. Засобом реалізації цієї гарантії є інститут забезпечення

безпеки учасників кримінального провадження.

В умовах воєнного стану значення цього інституту суттєво зростає, оскільки істотно підвищується рівень загроз життю, здоров'ю, житлу й майну осіб, залучених до кримінального провадження, а також стабільному функціонуванню органів та установ системи кримінального судочинства. Водночас чинний механізм забезпечення безпеки осіб у

кримінальному провадженні, сформований переважно в довоєнних умовах, не повною мірою адаптований до нових викликів, що виникають у період дії правового режиму воєнного стану. У зв'язку з цим актуалізується потреба у науковому осмисленні проблем функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження та визначенні напрямів його вдосконалення в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення безпеки учасників кримінального провадження були предметом наукових досліджень багатьох учених. У науковій літературі основну увагу приділено з'ясуванню сутності заходів забезпечення безпеки, процесуальному порядку їх застосування, особливостям реалізації таких заходів щодо окремих категорій учасників кримінального провадження, а також аналізу зарубіжного досвіду у відповідній сфері. Разом із тим у наукових працях не завжди приділяється належна увага комплексному аналізу проблем функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, особливо в умовах воєнного стану. Хоча в окремих дослідженнях порушувалися питання вдосконалення механізму забезпечення безпеки особи у кримінальному провадженні, здебільшого вони розглядалися в межах ширшої проблематики кримінального процесу.

Мета дослідження. Метою статті є виявлення ключових проблем функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення

законодавства і практики застосування заходів безпеки.

Виклад основного матеріалу.

Дослідження проблем, що виникають у функціонуванні інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, передусім має ґрунтуватися на з'ясуванні основних аспектів прояву цього інституту. Це дає змогу системно аналізувати відповідні проблеми та комплексно опрацьовувати пропозиції щодо їх усунення. Узагальнення позицій учених-процесуалістів дає підстави виокремити такі аспекти прояву зазначеного інституту: правовий, організаційний та організаційно-технічний [1, с. 581; 2, с. 248; 3, с. 511]. Ці висновки ґрунтуються на положеннях ст. 1 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», тому таке бачення прояву цього інституту є обґрунтованим.

Поряд із цим прояви інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження доцільно розглядати ширше. Він є складовою системи норм кримінального процесуального права, що регулюють особливий вид правозастосовної діяльності — кримінальну процесуальну діяльність. Остання є видом державної діяльності спеціально створених правоохоронних органів та суду, через яку реалізується правоохоронна функція держави. Отже, досліджуваний інститут виступає складовою такої діяльності. У зв'язку з цим його доцільно розглядати не лише як процесуально-правовий механізм захисту життя, здоров'я та майна учасників кримінального провадження, а й як елемент функціонування системи державного управління з реалізації

правоохоронної функції держави, що має особливе значення для аналізу проблем забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану.

У науковій літературі з державного управління інституціоналізацію окремих напрямів діяльності у державно-правовій сфері розглядають крізь призму системи взаємопов'язаних складових. Зокрема, науковці, які досліджували різні аспекти державного управління, виокремлюють інституційний, нормативний (правовий), організаційний, функціональний і суб'єктний аспекти, а також об'єкти управління та діяльність відповідних органів, реалізація яких забезпечує формування й ефективне функціонування державних інститутів [4, с. 60–62; 5, с. 138–143; 6, с. 13]. Єдність підходів серед науковців свідчить про усталеність поглядів на структуру відповідних інституційних механізмів функціонування держави. Цю систему аспектів, яка повною мірою стосується й сфери кримінального судочинства, доцільно доповнити інформаційним аспектом. Адже, як зазначають дослідники, комунікація під час кримінального провадження є водночас і змістом, і формою кримінальної процесуальної активності його учасників [7, с. 32–34].

З урахуванням узагальнення підходів до визначення аспектів прояву державного інституту як явища загалом, яким також є інститут забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, проблеми його функціонування, зокрема в умовах воєнного стану, доцільно розглядати крізь призму таких аспектів: нормативно-правового, органі-

заційного, діяльнісного, суб'єктного та інформаційного.

Першим розглянемо проблематику нормативно-правового аспекту функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану. Правову основу досліджуваного інституту становлять КПК України, Закони України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів». Водночас зауважимо, що ці акти фактично не містять спеціальних норм щодо застосування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Звичайно, можна заперечити, що у КПК України наявний розділ IX-1, яким цей кодекс було доповнено Законом № 1631-VII від 12.08.2014, а після внесення останніх змін Законом № 2201-IX від 14.04.2022 він отримав назву «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Однак аналіз пояснювальної записки до проєкту Закону № 2201-IX від 14.04.2022 свідчить, що внесені відповідними законами зміни до КПК України, спрямовані на його адаптацію до умов воєнного стану, стосувалися загального порядку здійснення кримінального провадження та основних його інститутів (судового контролю, слідчих дій, заходів забезпечення, фіксації кримінального провадження тощо). Водночас окремих положень щодо забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в цих умовах ці акти не містять [8, с. 2]. Аналогічно не було внесено

змін, спрямованих на адаптацію до умов воєнного стану, і до Законів України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів».

Отже, констатуємо, що досліджуваний інститут і відповідна процесуальна діяльність в умовах воєнного стану регламентуються процесуальними нормами, які сформовані з урахуванням умов їх функціонування у мирний час. Водночас потреба вдосконалення цього інституту підкреслювалася науковцями ще до початку повномасштабної агресії. Зокрема, недосконалість його правового регулювання вчені вбачали в тому, що «у законах немає чіткого уявлення про систему здійснення захисних заходів, спостерігається неузгодженість нововведень із чинним законодавством та нормами міжнародного права» [9, с. 220–223], а також існують проблеми з практичною реалізацією цього інституту щодо реального забезпечення захисту свідків і потерпілих [10, с. 329]. У підсумку оцінки його стану зазначалося, що «нереформований майже тридцять років інститут забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства сьогодні втратив свою ефективність і довіру в суспільстві» [11]. Слід погодитися з позицією, що саме належний рівень законодавчого закріплення норм, які регламентують інститут забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, є важливим чинником його ефективності [12, с. 14].

Таким чином, як одну з ключових проблем функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження,

зокрема й під час дії воєнного стану, можна визначити невідповідність стану його правового регулювання сучасним умовам. Ця проблема проявляється як у його невідповідності сучасному рівню розвитку науки кримінального процесу та міжнародним практикам забезпечення безпеки його учасників, так і у відсутності спеціальних вимог щодо забезпечення такої безпеки під час особливого режиму досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного стану.

Науковці зазначають, що у разі виникнення надзвичайних ситуацій спостерігається ситуативна зміна кримінальної процесуальної політики шляхом внесення змін до законодавства, які нерідко мають екстенсивний і недостатньо узгоджений характер [13, с. 10]. Проте щодо досліджуваного інституту та відповідного механізму забезпечення права особи на безпеку навіть такі ситуативні зміни фактично не були здійснені. Про це свідчить аналіз змін і доповнень як до КПК України, так і до спеціальних законів України.

У зв'язку з цим вважаємо вкрай необхідним оновлення положень КПК України та спеціальних законів, які наразі пристосовані лише до застосування заходів забезпечення безпеки в умовах мирного часу. Насамперед це стосується включення до зазначених нормативно-правових актів норм, що враховували б особливості застосування таких заходів саме в умовах воєнного стану.

Науковці справедливо зазначають, що воєнний стан істотно впливає на функціонування системи кримінального провадження та потребує від законодавця і правозасто-

совних органів оперативних і адаптивних рішень, зокрема запровадження гнучких процедур і розширення повноважень уповноважених органів [14, с. 286; 15, с. 56; 16, с. 280; 17, с. 187]. Як узагальнення можливого шляху розв'язання цієї проблеми варто підтримати позицію Т. Г. Фоміної та В. В. Рогальської, які зазначають, що здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану вимагає встановлення певних особливих процедур [18, с. 149].

Отже, запровадження спеціальної процедури застосування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану є актуальним напрямом удосконалення цього інституту. Метою таких змін має стати формування моделі забезпечення безпеки особи у кримінальному судочинстві, яка забезпечувала б функціонування кримінального провадження в умовах нестабільності без порушення основоположних процесуальних прав і гарантій особи [17, с. 188].

Щодо організаційного аспекту функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, то, хоча він безпосередньо не відображений у нормах кримінального процесуального права, його значення є надзвичайно важливим, бо це матеріальна основа здійснення кримінальної процесуальної діяльності. Йдеться про інфраструктуру органів та установ системи кримінальної юстиції, адже значна частина кримінальної процесуальної діяльності, як правило, здійснюється саме в приміщеннях органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

Звертається увага, що воєнний стан «став викликом для інституційної стійкості системи кримінальної юстиції, адже діяльність відповідних органів зазнала суттєвої системної дестабілізації, оскільки відбувається під час постійної загрози фізичній безпеці учасників кримінального провадження» [17, с. 187]. Це свідчить про наявність труднощів у функціонуванні органів системи кримінальної юстиції, які в окремих випадках не можуть здійснювати свою діяльність через руйнування інфраструктури або окупацію відповідних територій. За таких умов виникають не лише процесуальні проблеми, а й проблеми забезпечення фізичної безпеки та стійкості функціонування всієї системи кримінальної юстиції.

Відповіддю на безпекові виклики воєнного часу стала адаптація порядку проведення процесуальних дій. Зокрема, було запроваджено механізм зміни територіальної підсудності; зменшено кількість процесуальних дій, які проводяться з безпосередньою присутністю учасників; враховується безпекова обстановка під час організації процесуальних дій; здійснюється облаштування захищених приміщень у правоохоронних і судових органах. Так, з урахуванням безпекових умов передбачається зокрема тимчасове зупинення судочинства, оголошення перерв під час повітряної тривоги, відкладення розгляду справ або проведення судових засідань у режимі відеоконференції для забезпечення безпеки учасників процесу [19, с. 211–212; 20; 21].

Водночас дистанційний формат проведення процесуальних дій, попри підвищення рівня безпеки, може обмежувати реалізацію окремих

прав учасників кримінального провадження. Дослідники відзначають, що дистанційне судочинство в умовах воєнного стану супроводжується ризиками витоку конфіденційної інформації, технічними збоями, проблемами зв'язку та ідентифікації учасників, що може негативно впливати на ефективність кримінального процесу і дотримання прав сторін [16, с. 281–282].

У зв'язку з цим забезпечення безпеки інфраструктури правоохоронних і судових органів, технічне оновлення судової інфраструктури, а також підготовка учасників процесу до роботи в нових умовах стають одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи кримінального судочинства.

Діяльнісний аспект інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження пов'язаний із правозастосовною діяльністю. В умовах воєнного стану її реалізація суттєво ускладнюється через перевантаженість органів правосуддя, появу значної кількості нових категорій злочинів (воєнних, військових, колабораційних), а також труднощі виконання процесуальних рішень у зонах бойових дій. Крім того, гостро постає питання забезпечення процесуальних гарантій права на захист під час дистанційного кримінального провадження в умовах воєнного стану, а також реалізації гарантій адвокатської діяльності, що ускладнюється обмеженнями пересування, запровадженням комендантської години або мобілізацією [15, с. 56–59; 16, с. 281]. Зазначені обставини негативно впливають на дотримання зокрема таких принципів кримінального процесу (законності, доступу до правосуддя, змагальності

сторін, рівності учасників і права на захист).

Водночас навіть в умовах воєнного стану обмеження прав повинні бути недискримінаційними, пропорційними й тимчасовими, а держава має забезпечувати належну реалізацію процесуальних прав учасників кримінального провадження. Безумовно, запровадження воєнного стану, як і пов'язані з ним обмеження (відступ від зобов'язань), ускладнює дотримання встановлених законодавством умов здійснення кримінального провадження. Проте це не може перешкоджати ефективній реалізації прав особи, зокрема права на забезпечення безпеки учасників кримінального процесу.

Аспект суб'єктного складу охоплює проблематику визначення кола осіб, які мають право на забезпечення безпеки, а також обов'язків органів, відповідальних за її гарантування. В умовах воєнного стану його реалізація ускладнюється, що може призводити до обмеження прав учасників кримінального провадження та зниження рівня гарантій справедливого суду [15, с. 59]. Небезпека для учасників процесу часто зумовлена не лише їх участю у кримінальному провадженні, а й особливим статусом або специфічними умовами воєнного часу, зокрема перебуванням у зоні бойових дій чи навіть на тимчасово окупованих територіях. За таких умов виникає потреба у швидкому застосуванні заходів безпеки, інколи вже на початкових етапах кримінального провадження, що обґрунтовує пропозиції щодо запровадження «негайних (термінових)» заходів безпеки [12, с. 12] та забезпечення конфіденційності даних учасників процесу вже на момент внесення

відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань [22, с. 16–17]. Зазначені пропозиції видаються обґрунтованими та такими, що відповідають особливостям здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Водночас чинне законодавство пов'язує застосування заходів безпеки переважно із загрозами, що виникають саме через факт участі особи у кримінальному провадженні, однак не враховує небезпек, спричинених безпосередньо воєнними діями, проведенням процесуальних дій на деокупованих територіях, а також перебуванням учасників кримінального провадження на тимчасово окупованих територіях або в зоні бойових дій [19, с. 212; 23, с. 138]. Це свідчить про необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства. Зокрема, пропонується врахувати воєнні ризики та передбачити заборону проведення процесуальних дій за наявності загрози життю та здоров'ю їх учасників [13, с. 11–12]. Ця проблема потребує належного нормативного вирішення шляхом створення необхідних умов для забезпечення безпеки учасників кримінального провадження.

Зазначена вище проблема безпеки учасників кримінального провадження, пов'язана з місцем їх перебування, проявляється і в тому, що в умовах воєнного стану участь свідків і потерпілих у процесі часто ускладнюється через евакуацію населення та обмежений доступ до таких осіб, особливо на прифронтових і тимчасово окупованих територіях [15, с. 59]. Евакуація населення з таких територій зумовлена обов'язком держави забезпечити право людини

на життя і безпеку, навіть ціною тимчасових обмежень свободи пересування [24, с. 306–308]. У зв'язку з цим доцільним є вдосконалення законодавства щодо захисту життя та здоров'я учасників кримінального провадження, зокрема шляхом передбачення спеціальних гарантій безпеки для осіб, які перебувають у районах бойових дій або навіть на тимчасово окупованих територіях.

Ще одним проблемним аспектом функціонування інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження є інформаційний аспект. Він пов'язаний із правом учасників на процесуальну комунікацію як можливість отримувати інформацію про перебіг кримінального провадження, повідомляти про загрози та ініціювати застосування або зміну заходів безпеки [7, с. 32–36]. Адже в умовах воєнного стану реалізація цього аспекту ускладнюється через перевантаженість правоохоронних органів, технічні проблеми зв'язку, перебування учасників кримінального провадження на тимчасово окупованих територіях або за кордоном, що зумовлює труднощі комунікації з потерпілими і свідками. Додаткові труднощі виникають також у зв'язку зі зміною місць розташування органів системи кримінального судочинства, що ускладнює взаємодію між ними та іншими учасниками кримінального провадження.

Тому варто погодитися з позицією науковців, які зазначають, що інформаційне забезпечення кримінальної процесуальної діяльності є запорукою створення ефективної системи захисту учасників кримінального провадження [9, с. 223]. За таких умов особливого значення

набувають оперативність реагування на загрози та можливість здійснення процесуальних дій у більш стислі строки, ніж передбачено КПК України, коли учасники кримінального провадження реалізують право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з відповідним клопотанням у порядку ч. 6 ст. 28 КПК України.

Водночас слід зазначити, що чинне законодавство містить лише загальні положення щодо строків розгляду заяв про застосування заходів безпеки і фактично не враховує специфіки воєнного стану. Строки розгляду питань щодо застосування або скасування заходів безпеки учасників кримінального провадження мають важливе значення для їх захисту. Так, Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» передбачає розгляд відповідної заяви протягом не більше трьох діб, а у невідкладних випадках — негайне прийняття рішення. Водночас законодавство не визначає чітких критеріїв такої невідкладності, зокрема врахування умов воєнного стану могло б бути одним із таких критеріїв. Це свідчить про необхідність удосконалення правового регулювання шляхом запровадження спеціальних норм щодо забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану, зокрема у відповідному законі та положеннях КПК України.

В умовах воєнного стану певну проблему забезпечення безпеки учасників кримінального провадження становить також захист інформації про осіб, до яких застосовано заходи безпеки, адже питання кібербезпеки та захисту персональних даних в

Україні під час війни істотно загострилися. Це стосується використання відкритих або недостатньо захищених електронних платформ, що створює ризики витоку конфіденційної інформації, кібератак і втручання у судовий процес. Кібератаки на державні інформаційні системи та реєстри свідчать про вразливість цифрової інфраструктури правоохоронних і судових органів, що може впливати і на процесуальну діяльність, зокрема щодо осіб, до яких застосовано заходи безпеки [25]. Це підтверджує необхідність удосконалення технічного захисту інформаційно-комунікаційних систем органів кримінального судочинства відповідно до особливих умов воєнного часу.

Тому у таких умовах інколи виникає потреба у відступі від звичних процедур, передбаченому особливим режимом кримінального провадження під час воєнного стану. Наприклад, на підставі аналізу ст. 615 КПК України, яка містить посилання на такі обставини, як «відсутня технічна можливість доступу до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи» або «об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я», науковці зазначають, що в умовах воєнного стану у разі технічної неможливості доступу до реєстрів або інформаційних систем рішення можуть прийматися в обхід звичних процедур [15, с. 59].

Отже, за наявності таких юридичних фактів під час застосування заходів забезпечення безпеки щодо учасників кримінального провадження доцільно адаптувати процедури їх застосування з урахуванням

підходів законодавця, відображених у ст. 615 КПК України, відповідно до особливого правового режиму здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Узагальнюючи результати дослідження, сформулюємо бачення шляхів подолання проблемних питань у функціонуванні інституту забезпечення безпеки учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану. До таких напрямів підвищення ефективності забезпечення безпеки особи у кримінальному провадженні доцільно віднести: 1) універсальність забезпечення безпеки, що передбачає застосування заходів захисту за наявності будь-якої реальної загрози правам, свободам чи законним інтересам учасника кримінального провадження; 2) пріоритет захисту життя, здоров'я, житла та майна осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, відповідно до конституційного принципу людиноцентризму та стандартів верховенства права; 3) адаптивність і гнучкість

правового регулювання, що забезпечує ефективне застосування правових, організаційних і технічних заходів безпеки в умовах воєнних або інших надзвичайних загроз; 4) невідкладність реагування, яка передбачає оперативне прийняття рішень щодо застосування заходів безпеки у максимально короткі строки; 5) комплексний характер заходів безпеки, що дає змогу забезпечити не лише фізичний і майновий захист, а й належні соціальні, психологічні та інші умови для безпечної участі осіб у кримінальному провадженні.

Закріплення зазначених підходів у кримінальному процесуальному законодавстві, зокрема у КПК України та спеціальних законах щодо захисту учасників кримінального судочинства, сприятиме формуванню ефективної системи гарантій безпеки та належній реалізації права учасників кримінального провадження на забезпечення безпеки в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Серебрянський П. В. Законодавчі проблеми правового регулювання забезпечення безпеки учасників кримінального процесу. *Молодий вчений*. 2019. №2 (66). С. 579–584. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-123>
2. Качмар Б. М. Щодо дефініції «забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1(10), 2016. С. 246–248.
3. Ромців О. Забезпечення безпеки осіб під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності: проблеми правового регулювання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2017. № 861. С. 508–513.
4. Федорчак О. В. Інституційний механізм державного управління. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1. С. 53–63.
5. Мерза О. І. Організаційно-правові засади державного управління у сфері юстиції України. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 4(61) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. С. 137–146. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198507>

6. Щерблюк О.В. Організаційні основи судоустрою в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.0. Київ, 2021. 20 с.
7. Ракіпова І. В. Право потерпілого на процесуальну комунікацію у кримінальному провадженні: антропологічні та аксіологічні шукання. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2021. №3(17). С. 32–36. DOI: 10.15587/2523-4153.2021.241947
8. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану : Пояснювальна записка до проекту Закону України № 7183 від 20.03.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1247146> (дата звернення 24.10.2025).
9. Серебрянський П. В. Шляхи вдосконалення інституту забезпечення безпеки учасників кримінального процесу. 36. матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Держава і право : проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Ужгород, 25-26.12. 2015) / ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т», 2015. С. 220–223.
10. Вечеря М. Зарубіжний досвід забезпечення безпеки свідка в кримінальному процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 325–330.
11. Пояснювальна записка до законопроекту «Про забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та інших осіб в інтересах правосуддя». № 5751 від 12.07.2021. URL : [blob:https://itd.rada.gov.ua/26690514-b70c-4da1-b5ff-e6f950e8cc98](https://itd.rada.gov.ua/26690514-b70c-4da1-b5ff-e6f950e8cc98) (дата звернення 24.10.2025).
12. Котова О. Д. Поняття та порядок застосування засобів забезпечення безпеки в кримінальному провадженні : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 081 «Право. Миколаїв, 2021. 17 с.
13. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 20 с.
14. Сибірна Р. І., Тимошук Х. В. Особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (20 червня 2025 р.) / упор. Д.Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Я. П. Павлович-Сенета. Львів, 2025. С. 284–286.
15. Калініна О. В. Правові засади реалізації принципів кримінального провадження в умовах воєнного стану *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 3. 2025. Серія «Юридичні науки». С. 56–61. DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2025-3-10>
16. Сибірна Р. І., Курилишин Д. І. Дистанційне кримінальне провадження (відеозв'язок, електронна комунікація) у період воєнного часу. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (20 червня 2025 р.) / упор. Д.Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Я. П. Павлович-Сенета. Львів, 2025. С. 280–283.
17. Застрожнікова К. С. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану: теоретико-практичний вимір. *Право і суспільство*. № 3 / 2025. Т. 2. С. 186-194. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.26>
18. Фоміна Т. Г., Рогальська В. В. Особливості застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. С. 1289–1297. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-162>
19. Грицюк І. В., Лугіна Н. А., Підгородецький В. О. Реалізація засади доступу до правосуддя у кримінальних провадженнях в умовах збройної агресії. *Ірпінський юри-*

дичний часопис: науковий журнал. 2025. Вип. 2 (19). С. 209–217. DOI 10.33244/2617-4154.2(19).2025.209-217

20. Алгоритм дій суддів, працівників апарату суду та відвідувачів Миронівського районного суду Київської області. Додаток до наказу № 7/а від 18.08.2022. *Судова влада України*. URL: <https://mr.ko.court.gov.ua/sud1017/pres-centr/general/1311250/> (дата звернення 14.10.2025).

21. Проведення судового засідання під час повітряної тривоги за відсутності сторін є порушенням їхніх прав на участь у судовому розгляді та підставою для скасування судового рішення – КЦС ВС. *Судова влада України*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1773660/> (дата звернення 14.10.2025).

22. Гловюк Ірина Як Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» співвідноситься з кримінальним процесуальним кодексом України в контексті СНПК? : експертний коментар. Аналітичний центр ЮрФем. Київ. 2024. 25 с.

23. Рогальська В., Болгаренко В. Особливості проведення обшуку на деокупованих територіях в умовах воєнного стану. Науковий вісник *Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спец. випуск № 1 (132) «Права людини та правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану». С.136–143. DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-21

24. Тополевський Р. Б., Косар С. Д. Евакуація осіб з прифронтової зони: обов'язок держави чи право громадянина: філософські роздуми. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (20 червня 2025 р.) / упор. Д.Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Я. П. Павлович-Сенета. Львів:, 2025. С. 306-308.

25. З 2022 року ЄСІТС та її користувачі ставали об'єктом кіберінцидентів понад 368 разів (назва з екрану від 12 листопада 2024, 14:51). Державне підприємство «Інформаційні судові системи». *Судова влада України*. URL: <https://ics.gov.ua/ics/news/novyny/1700496/> (дата звернення 16.10.2025).

Nahornyi Petro, Postgraduate student of Penitentiary Academy of Ukraine
ORCID : 0009-0002-1310-3570

Problem Issues of Ensuring the Security of Participants in Criminal Proceedings During Martial State

The article provides a comprehensive scientific and legal analysis of the problems of the functioning of the institution of ensuring the security of participants in criminal proceedings under martial law in Ukraine. The current legislation of Ukraine is studied, in particular the Criminal Procedure Code of Ukraine. The Law of Ukraine “On Ensuring the Security of Persons Participating in Criminal Proceedings” and the Law of Ukraine “On State Protection of Court and Law Enforcement Employees”, as well as doctrinal approaches highlighted in the works of domestic scientists. The main problems of a regulatory, organizational, operational, subject and informational nature are identified, which have become acute as a result of armed aggression and the functioning of the legal system in the